

УДК 65+330.34.014.2+338.001.36

Кухарук А.Д.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародної економіки
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут»***Змітрович Д.Д.***студент факультету менеджменту та маркетингу
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут»*

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА З УРАХУВАННЯМ ПОЛОЖЕНЬ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Запропоновано укрупнену схему формування стійких конкурентних переваг у межах трьох ключових компонентів сталого функціонування підприємства. Визначено стратегічні переваги підприємства над конкурентами, що виникають на основі збалансування трьох основоположних компонент сталого розвитку. Візуалізовано взаємозв'язок процесів функціонування підприємства на засадах сталого розвитку та формування ним конкурентних переваг. Конкретизовано роль підприємства як об'єкта управління та суб'єкта сталого розвитку суспільства у процесі створення його стійких конкурентних переваг. Сформульовано узагальнене визначення змісту процесу формування конкурентних переваг підприємства на засадах сталого розвитку.

Ключові слова: конкурентні переваги підприємства, сталий розвиток суспільства, компоненти сталого розвитку, стратегічні конкурентні переваги, стійкі конкурентні переваги, стале зростання підприємства.

Кухарук А.Д., Змітрович Д.Д. ФОРМИРОВАНИЕ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ ПРЕДПРИЯТИЯ С УЧЕТОМ ПОЛОЖЕНИЙ КОНЦЕПЦИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

Предложена укрупненная схема формирования устойчивых конкурентных преимуществ в рамках трех ключевых компонентов устойчивого функционирования предприятия. Определены стратегические преимущества предприятия перед конкурентами, возникающие на основе сбалансирования трех основных компонентов устойчивого развития. Визуализирована взаимосвязь процессов функционирования предприятия на основе устойчивого развития и формирования конкурентных преимуществ. Конкретизированы роли предприятия как объекта управления и субъекта устойчивого развития общества в процессе создания устойчивых конкурентных преимуществ. Сформулировано обобщенное определение содержания процесса формирования конкурентных преимуществ предприятия на принципах устойчивого развития.

Ключевые слова: конкурентные преимущества предприятия, устойчивое развитие общества, компоненты устойчивого развития, стратегические конкурентные преимущества, устойчивые конкурентные преимущества, устойчивый рост предприятия.

Kukharuk A.D., Zmitrovych D.D. FORMATION OF COMPETITIVE ADVANTAGES OF ENTERPRISES CONSIDERING SUSTAINABLE DEVELOPMENT CONCEPT

An enlarged diagram of the formation of a sustainable competitive advantage within the three key components of sustainable operation of the business is suggested. The strategic advantages of the company which arise from balancing the three fundamental components of sustainable development are determined. The article visualizes correlation of processes of functioning of the enterprise on the basis of sustainable development and its competitive advantage creation. The article concretizes the role of the enterprise as a control object and the subject of sustainable development in its sustainable competitive advantage creation. The generalized definition of the content of competitive advantages formation on the principles of sustainable development is formulated.

Keywords: competitive advantages, sustainable development of society, the components of sustainable development, the strategic competitive advantages, sustainable competitive advantages, sustainable growth of the enterprise.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання важливого значення набуває здатність підприємств утримувати здобуті переваги протягом тривалого періоду часу. Потреба підприємств у формуванні такої здатності викликана посиленням турбулентності зовнішнього середовища, за якої на діяльність суб'єкта господарювання впливають одночасно численні дестабілізуючі зовнішні фактори. Процес формування конкурентних переваг промислового підприємства є ресурсомістким. У залежності від характеристики або набору показників, за якими суб'єкт господарювання планує отримати першість над конкурентом, види та кількість ресурсів, котрі необхідні задля реалізації конкурентної стратегії, різняться.

В умовах нестачі грошової маси на підприємствах під час економічної кризи останніх років, а також через нерівномірний розподіл капіталу між учасниками ринкових відносин постає проблема ведення підприємствами економічно ефективної діяльності з одночасним раціональним використанням ресурсів. Ця проблема є змістовно пов'язаною із проблемою

забезпечення сталого розвитку суспільства, котра набула особливого значення протягом останніх десятиліть. Обґрунтування теоретико-методологічних засад створення та утримання промисловими підприємствами конкурентних переваг на засадах сталого розвитку суспільства є важливим науковим завданням, яке потребує вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуючи процеси формування конкурентних переваг підприємств, В.І. Отенко у роботі [1, с. 290] зазначає, що «одним із найважливіших завдань діяльності підприємства є досягнення та утримання ним такого рівня конкурентоспроможності, який дозволяє зайняти стійку конкурентну позицію на ринку і здійснити мету та місію, що плануються підприємством на даному етапі його розвитку. Трансформаційні процеси в економічній системі України передбачають інтенсивний розвиток конкурентного середовища, що зумовлює потребу формування та використання конкурентних переваг на рівні суб'єктів господарювання».

Як зазначає І.В. Свида у роботі [2, с. 42], «загальноприйнятим критерієм сталого розвитку є стій-

кість (стабільність). Стійкість – це здатність довго зберігати досягнуту рівновагу й виявляти свої властивості, не піддаватися руйнуванню, витримувати зовнішній вплив, протидіяти чомусь. Головною умовою сталого розвитку є досягнення і збереження ринкової рівноваги, тобто такої синхронізації процесів, що врівноважує споживання і відновлення, розподіл та інтеграцію».

С.В. Войтко, досліджуючи питання, пов'язані з економічним виміром сталого розвитку територіальних одиниць України, у науковій праці [3, с. 104] зазначає, що економічний вимір сталого розвитку включає низку індикаторів, котрі відображають різні складові діяльності конкретних секторів економіки в регіоні, а числові значення цих індикаторів створюються суб'єктами підприємницької діяльності.

З урахуванням того, що протягом останніх років посилюються деструктивні соціо-еколого-економічні процеси, котрі призводять до деконцентрації та зниження якості й рівня відновлюваності ресурсів, особливу роль у стратегічному управлінні підприємствами має відігравати розробка наукових положень щодо формування конкурентних переваг підприємств на засадах сталого розвитку.

Мета статті полягає у розвитку наукових положень щодо створення конкурентних переваг підприємства на засадах сталого розвитку. Досягнення мети забезпечується вирішенням наступних завдань:

- визначити складові та порядок формування стійких конкурентних переваг підприємства у межах трьох компонент сталого розвитку;
- проаналізувати взаємозв'язок процесів функціонування підприємства на засадах сталого розвитку та формування ним конкурентних переваг.

Виклад основного матеріалу дослідження. У цілому концепція сталого розвитку суспільства базується на системному узгодженні та балансі економічної, природоохоронної (екологічної) та соціальної компонент (табл. 1).

Дослідження цих компонент у контексті виявлення закономірностей сталого розвитку регіонів України проводилося авторським колективом під науковим керівництвом академіка НАН України М.З. Згуровського. Результати даного дослідження висвітлено у [8].

З урахуванням змісту компонент сталого розвитку, представлених у

табл. 1, авторами сформовано укрупнену схему формування стійких конкурентних переваг у межах трьох ключових компонент функціонування підприємства (рис. 1).

З урахуванням того, що довгостроковий характер конкурентної переваги залежить не лише від тривалості часового періоду її використання, а й від можливості бути швидко відтвореною конкурентами, що відмічає Н.В. Ревуцька [9, с. 89], на рис. 1 враховано необхідність протистояння підприємством впливу негативних зовнішніх факторів. До них доцільно віднести й можливість конкурентів відтворити наявні конкурентні переваги підприємства у короткій термін.

Згідно з [10, с. 86–87], характерними рисами сталого розвитку підприємства чи організації є:

- фінансова стабільність і позитивна динаміка прибутковості;
- наявність замовників, клієнтів чи споживачів продукції або послуг, тобто джерела доходів підприємства;

Рис. 1. Формування стійких конкурентних переваг підприємства у межах трьох компонент сталого розвитку

Складено авторами

Таблиця 1

Зміст компонент сталого розвитку суспільства [4–7]

№ п/п	Назва компоненти	Зміст компоненти
1	Економічна	Оптимальне використання обмежених ресурсів та застосування природо-, енерго- і матеріалозберігаючих технологій задля створення потоку сукупного доходу, який би забезпечував принаймні збереження сукупного капіталу (фізичного природного або людського), з використанням якого цей сукупний дохід створюється
2	Екологічна	Забезпечення цілісності біологічних і фізичних природних систем, їх життєздатність, від чого залежить глобальна стабільність усієї біосфери
3	Соціальна	Людський розвиток, збереження стабільності суспільних і культурних систем, зменшення кількості конфліктів у суспільстві

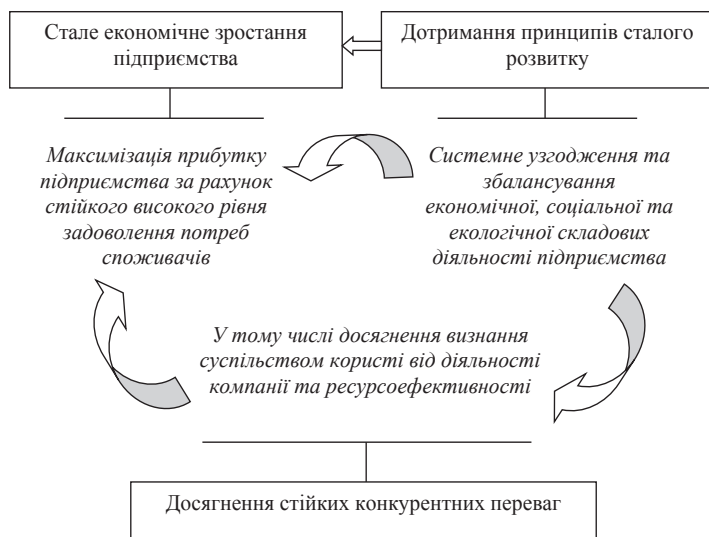

Рис. 2. Досягнення сталого зростання підприємства через формування конкурентних переваг з урахуванням положень концепції сталого розвитку

Складено авторами

- комфортність праці, компетентність, соціальна захищеність у забезпеченні персоналу – фактори, які створюють конкурентні переваги за результативністю роботи персоналу;

- позитивний вплив результатів діяльності на суспільну свідомість з точки зору охорони навколишнього середовища та споживання енергетичних ресурсів;

- позитивна оцінка діяльності підприємства суспільством, персоналом та партнерами.

Таким чином, конкурентні переваги підприємства, з одного боку, виступають чинником сталого розвитку підприємства, а з іншого – результатом упровадження принципів концепції сталого розвитку у діяльність підприємства.

Це означає, що збалансування трьох згаданих раніше основоположних компонент (економічної, природоохоронної та соціальної) у процесі ведення підприємницької діяльності надає можливість формувати стратегічні переваги над конкурентами, котрі не досягли цього балансу. Такими стратегічними перевагами є:

- соціальна відповідальність бізнесу та визнання суспільством користі від діяльності компанії;

- раціоналізація використання відновлюваних ресурсів та мінімізація використання ресурсів, що не відновлюються (формування конкурентних переваг у сфері ресурсоефективної діяльності).

Дві зазначені стратегічні переваги мають справляти конструктивний вплив на фінансовий стан підприємства, сприяти максимізації прибутку при досягненні підприємством стратегічних цілей.

Взаємозв'язок процесів функціонування підприємства на засадах сталого розвитку та формування ним конкурентних переваг схематично візуалізовано на рис. 2.

Зважаючи на взаємозв'язок, спробу візуалізації якого здійснено за допомогою рис. 2, можна зазначити, що підприємство, формуючи конкурентні переваги, стає:

- *об'єктом* управління в межах концепції сталого розвитку та в умовах конкуренції при нестабільності ринкових процесів;

- *суб'єктом* сталого розвитку суспільства, оскільки, намагаючись досягти збалансованості та

узгодженості між обсягом та якістю використуваних ресурсів усіх видів, прибутковістю, ефективністю та екологічністю власної діяльності, створює підґрунтя сталого зростання національної економіки.

Керуючись наведеними вище положеннями, можна сформулювати висновок про те, що формування конкурентних переваг підприємства на засадах сталого розвитку – це процес набуття таких здібностей, властивостей та характеристик, за якими визнається перевага підприємства над конкурентами на релевантних ринках та котрі підтримуються протягом тривалого періоду часу в умовах дії дестабілізуючих соціальних, екологічних та економічних факторів зовнішнього середовища, а також визначають сталий високий рівень конкурентоспроможності підприємства.

Висновки. За результатами проведеного дослідження сформульовано та вирішено наукове завдання з розвитку положень щодо створення стійких конкурентних переваг підприємства на засадах сталого розвитку. У процесі вирішення зазначеного завдання дістало подальший розвиток визначення взаємозв'язку процесу функціонування підприємства на засадах сталого розвитку, а також процесу формування ним конкурентних переваг, у контексті чого конкретизовано ролі підприємства як об'єкта управління та суб'єкта сталого розвитку суспільства.

Отримані наукові результати забезпечили досягнення мети дослідження та можуть використовуватись промисловими підприємствами при розробці та реалізації конкурентних стратегій.

Перспективним напрямом подальших досліджень є кількісне оцінювання вагомості різних складових сталого розвитку підприємства у процесі досягнення ним стійких конкурентних переваг.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Отенко В.І. Конкурентні переваги підприємницької діяльності / В.І. Отенко // Бізнес Інформ. – 2014. – № 4. – С. 290–295.
2. Свида І.В. Підвалини сталого розвитку України в умовах глобалізації / І. В. Свида // Економічний часопис – XXI. – 2014. – Вип. 11–12. – С. 41–44.
3. Войтко С.В. Управління розвитком наукомістких підприємств : [монографія] / С.В. Войтко. – К. : НТУУ «КПІ», 2012. – 280 с.
4. Сочівець О.П. До проблеми оцінювання ефективності управління підприємством / О. П. Сочівець // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – 2009. – № 27. – С. 25–28.
5. Смержанюк Т.П. Сталий розвиток в умовах глобалізації та його складові / Т.П. Смержанюк // Економічні інновації. – 2013. – Вип. 53. – С. 253–260.
6. Пенцова А.Г. Концепція сталого розвитку в умовах глобалізації та її реалізація в Україні / А.Г. Пенцова // Управління розвитком. – 2013. – № 20. – С. 9–11.
7. Вергун А.М. Концепція сталого розвитку в умовах глобалізації / А.М. Вергун, І.О. Тарасенко // Вісник КНУТД. – 2014. – № 2. – С. 207–218.
8. Аналіз сталого розвитку – глобальний і регіональний контексти : у 2-х ч. / А.О. Болдак [та ін.] ; наук. кер. М.З. Згуровський ; Міжнар. рада з науки (ICSU) [та ін.]. – К. : НТУУ «КПІ», 2010. – Ч. 2. Україна в індикаторах сталого розвитку. Аналіз. – 220 с.
9. Ревуцька Н.В. Ресурсне забезпечення конкурентних переваг підприємства в сучасних умовах / Н.В. Ревуцька // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка». – 2013. – № 10(151). – С. 88–93.
10. Квятковська Л.А. Реалізація принципів концепції сталого розвитку в діяльності підприємства / Л.А. Квятковська // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 1(48). – С. 85–89.